

SOPRONI ARCOK

FARKAS GÁBOR

Horváth Zoltán, a tudós soproni
történész és levéltáros
köszöntése
80. születésnapján

A történelem viharában el nem süllyedt dunántúli falu, Somlószlós gyermekeként nyolc évtizede, módos birtokos családban érkezett e világra. Az apa elvesztésével a sors a családot lefelé sodorta, és az élet buktatóit tíz éves korától tapasztalnia kellett, életfilozófiáját, szocializációját a körülmények alakították. A zsenge ifjút a fátum Sopronba vitte, ahol menedéket talált, bár a komor gyermekkori emlékek sebei magánbeszélgetésekben később is fel-felvillantak. Az Evangélikus Líceum és kollégium falai között azután igaz emberekre, sőt pártfogókra lelt. Az Eötvös Loránd Tudományegyetem bölcsészeti fakultásán történelem szakos középiskolai diplomát szerzett. Két mindnyájunk által kedvelt professzor, Sinkovics István és Lederer Emma kíséerte figyelemmel tanulmányi eredményeit. A levéltárosi képesítést néhány év múltán soproni levéltári alkalmazottként szerezte meg.

Pályakezdése és visszatérése a városba zavaros időkben történt. A tartalékos tiszti kiképzés 1956. október vége felé ért véget, az évfolyam leszerelése, elbocsátása november elején történt, a nemzeti fellángolás elnyomását követő kataklizma közepette. Az ország városaiban, különösen a nyugati végeken, a „magyar flamingók” vészes dramaturgiát írtak. Ennek egyik tragikus szereplője, a soproni levéltár vezetője, Takáts Endre volt, aki vértelen mártíriumot szenvedett. Szabadulása után néhány évet még az intézményben dolgozott, s a tapasztalt szakember készséggel adta át tudását a szorgalmas fiatal levéltárosnak – többek között a Bach-kori okiratok feldolgozása során.

Horváth Zoltán 1961-ben az intézmény vezetője lett, s ezt a funkciót három évtizedig töltötte be, és ezalatt a levéltárat sikeresen igazgatta. A soproni levéltárat a hetvenes-nyolcvanas évtizedben az ország vidéki intézményei sorában az elsők között tartották számon. Mindnyájunkat a szakma iránti odaadás jellemezte, hisz köztudomású, hogy az ötvenes-hatvanas években a kulturális kormányzat a közgyűjteményekkel rendkívül mostohán bánt; s a levéltárügy az anyagi és személyzeti ellátottság területén az intézmények között az utolsó helyet foglalta el. A centralizált levéltári irányítás olyan direktívát adott alkalmazottainak, hogy egyelőre a világháborút átvészelt törvényhatóságok történeti értékű okmányait gondozzák, s a rezsinváltással felszámolt vagy megszűnt szervezetek (gazdasági, jogi,

intézményi, családi, személyi) iratanyagát helyezték biztonságba. Történelmi érdemeket szerzett az a levéltáros generáció, amely a válságos időkben e feladatokat magas színvonalon, szakértelemmel hajtotta végre. A mi nemzedékünk ebbe a folyamatba kapcsolódott be, így részese lett a történeti értékű anyagok mentésének, elhelyezésének, a levéltári alapmunkák (fonszemplélet kialakítása, alapleltárak, áttekintő jegyzékek) fond- és állagszintű elvégzésének, a fasciculusig lemenő értékelések felvételének. Mindezek során levéltárosok a történeti okiratok struktúráját, történetiségét tekintették át, s ezzel megalapozták a későbbi kutatási tevékenységet. A tanácsi irányítás általánossá válásával 1969 után a közgyűjtemények, közte a levéltárak új dimenzióba kerültek. A konkrét szakfeladatok mellett a közművelődési, történet-kutatói tevékenység kiemelt szerepet kapott (kiállítások, idegenvezetői képzés, fotó- és köteteseti műhely kialakítása). Horváth Zoltán e területen európai színvonalra emelte az intézményt.

A Sopron városfejlődését a kapitalizmus időszakában elemző tanulmányaiban, önálló műveiben a történeti köntösbe öltöztetett városi és falusi sorskérdések hangsúlyosan szerepelnek. Kutatásainak mindvégig meghatározó eleme volt a történeti gyökerek feltárása, bizonyosságul annak, hogy a szerző nem szakadt el a falutól. Mindnyájunkban, akik fél évszázadon át városban élünk, a paraszti és a polgári lélek viaskodik, de végül is a paraszti gének öröksége győzedelmeskedik. Horváth Zoltán elemzi azt a népréteget, melyből származott, láttatja, hogy a módosabb paraszti réteg a felsőbb társadalmi hierarchia felé törekszik, míg a szegényebbek az alsóbb rétegekbe süllyednek. Ezeket a jelenségeket elemzi a jobbágyvilág alkonyáról, a községi önkormányzatokról, és a sopronbánfalvi molnárcsaládokról írott műveiben is.

A még megvalósítandó terveire sok erőt és szerencsét kívánok, és segítőjének, Anna asszonynak a szakma nevében is köszönetet mondok. Kedves Zoli barátom: *ad multos annos!* Klasszikus levéltári szöveggel köszöntelek: „*Domine Illustrissime, Deus omnipotens faciat felicem summa cum benignitate dominationem vestram!*”

TURBULY ÉVA

Érték és lépték.

Születésnap beszélgetés

Winkler Gábor építésszel

gyökerekről, munkáról, életről

Winkler Gábor tanítványaival együtt két évtizede visszatérő vendég a levéltárban. Előad a rendezvényeinken, bemutatja vagy recenzeálja kiadványainkat. Ő volt a Soproni Szemle 2010. évi 1. építészeti tematikus számának összeállítója, és sok szó